

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Богданов О. А. Вінниччина: історія і сучасність. Вінниця: Літературна Україна, 2002. 248 с.
2. Коваль В. М. Політичні процеси на Поділлі в роки незалежності. Вінниця: Друкарня Поділля, 2001. 312 с.
3. Литвин О. С. Економічні реформи в аграрному секторі України. Київ: Наукова думка, 2000. 368 с.
4. Павлюк М. П. Історія Вінниці та Вінницької області. Київ: Либідь, 1999. 432 с.
5. Хоменко І. В. Громадянське суспільство і демократичні процеси на Вінниччині. Вінниця: Освіта, 2000. 156 с.

Олександр Вітюк

ФОНДИ ЦДАВО УКРАЇНИ ПРО ІСТОРІЮ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МІГРАЦІЙНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ (1991-2021)

Анотація. У статті наведено неопубліковані джерела Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України щодо історії становлення та розбудови Державної міграційної служби України (1991-2021). Державна міграційна служба України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ і який реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Ключові слова: громадянство, міграція, нелегальна міграція, мігрант, еміграція, імміграція, біженці, особа без громадянства.

Olexandr Vityuk

TSDAVO UKRAINE FUNDS ON THE HISTORY OF THE FORMATION OF THE STATE MIGRATION SERVICE OF UKRAINE (1991-2021)

Abstract. The article provides unpublished sources of the Central State Archive of the highest authorities and administration of Ukraine regarding the history of the formation and development of the State Migration Service of Ukraine (1991-2021). The State Migration Service of Ukraine is the central body of the executive power, which activities are directed and coordinated by the Cabinet of the Ministers of Ukraine through the Minister of Internal Affairs and which implements state policy in the areas of migration (immigration and emigration), including combating illegal (illegal) migration, citizenship, registration of natural persons, refugees and other legally defined categories of migrants.

Keywords: citizenship, migration, illegal migration, migrant, emigration, immigration, refugees, stateless person.

Проголошення Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 року започаткувало якісно новий розвиток демократичного суспільства та нових підходів до прийняття політико-управлінських рішень, їх відповідного регулювання державою, з урахуванням реалій та потреб сучасності. Відкрито шлях сучасним науковцям для нових можливостей об'єктивного вивчення минулого нашої держави. Дослідники та науковці отримали свободу у виборі тематики наукових досліджень, застосовуючи відповідну теоретико-методологічну базу для вирішення поставлених перед ними завдань, що посприяло появі значної кількості праць як з історії України, як з соціально-економічної, політичної історії, так й проблем міграційної політики.

Водночас, зазначимо, що комплексного дослідження в галузі історії України, з історії становлення та розбудови Державної міграційної служби України (1991-2021) як центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів на сьогодні немає.

За доволі невеликий історичний період існування нашої держави, протягом якого вивчались міграційні процеси, міграційна політика та управління міграційними процесами, даний напрямок стає повністю самостійним предметом для досліджень та появи нових підходів і теорій до його вивчення та аналізу. Наукові погляди реалізовувались з різними науковими підходами, що є виправданим.

Будь-яке об'єктивне історичне дослідження базується на наявності та доступності відповідних джерел, зокрема, архівних фондів центральних державних, обласних та відомчих архівів.

Документи фондів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (далі – ЦДАВО України) є одним із основних джерел для дослідження історії становлення та розбудови Державної міграційної служби України (1991-2021). Відповідно, розглянемо документи фондів ЦДАВО України, які є неопублікованими архівними джерелами та містять цінний матеріал для нашого дослідження, що дає можливість в повній мірі об'єктивно висвітлити її діяльність.

Серед матеріалів ЦДАВО України нашу увагу, насамперед, привернули фонди органів державної влади – Кабінету Міністрів України (Ф. 2), Генеральної прокуратури України (Ф. 288) та Державного комітету України у справах національностей та релігій та його попередників: Державного комітету України у справах національностей та міграції, Державного комітету України у справах релігій (об'єднаний фонд), м. Київ (Ф. 5252).

Зокрема, у фонді Кабінету Міністрів України (Ф. 2) містяться документи з питань трудової міграції, народонаселення та демографії, листування з органами державної влади з питань виїзду громадян України та в'їзду в Україну іноземних громадян і осіб без громадянства, запобігання нелегальній міграції, матеріали щодо створення імміграційної служби, виконання Програми боротьби з незаконною міграцією на 2001-2004 рр., паспортизації населення України,

міжнародними та іншими організаціями з питань діяльності національно-культурних товариств та фондів. Звертаємо увагу на наявність у фонді звітів стосовно міжнародних поїздок делегатів від України для вивчення досвіду впливу трудової міграції на систему соціальної безпеки країн Європи та нашої держави. Зокрема, у заключному комюніке звіту про результати відрядження делегації України на 8-му Конференцію Європейських міністрів, відповідальних за соціальну безпеку, на тему: «Включення трудової міграції до системи соціальної безпеки європейських країн», яка відбулась 22-23 травня 2002 р. у м. Братислава, Словацька республіка, було акцентовано увагу на здійсненні ряду заходів по двох основних напрямках:

- продовження політики створення передумов для інтеграції трудових мігрантів до суспільств, в яких вони живуть і працюють;
- посилення координуючої ролі Ради Європи в сфері соціальної безпеки між країнами – членами Ради Європи [1, арк. 48].

Матеріали фонду Генеральної прокуратури України (Ф. 288) дають інформацію щодо нагляду за додержанням законів у сфері міграції, міжнародних та міжконфесійних відносин, перевірок дотримання законів у міністерствах, відомствах, організаціях, установах, підприємствах у 1994 році. Фонд містить важливі документи, більшість яких складає саме інформацію щодо дотримання законодавства працівниками органів Державної міграційної служби України та її територіальних підрозділів. Аналіз документів фонду засвідчує численні порушення прав іноземців, та осіб без громадянства, які перебувають на території України, у тому числі, при їх видворенні за межі України. Лише за результатами перевірок у I півріччі 2005 р. органами прокуратури були порушено 6 кримінальних справ, у тому числі, 3 за фактами незаконної видачі паспорту громадянина України [2, арк. 6].

Доволі інформативним є фонд Державного комітету України у справах національностей та релігій та його попередників: Державного комітету України у справах національностей та міграції, Державного комітету України у справах релігій (об'єднаний фонд), м. Київ (Ф. 5252). Першою державною інституцією, яка опікувалась питаннями міграційної політики та була праобразом сучасної Державної міграційної служби України, був саме Комітет у справах національностей при Кабінеті Міністрів УРСР на чолі з першим його керівником Ю. О. Олененком [3, арк. 1].

Фонд містить документи нормативно-правового характеру щодо призначення, погодження та звільнення керівництва Державного комітету України у справах національностей та релігій, його попередників, призначення, переведення та звільнення працівників, їх особові справи, інформативні матеріали щодо координації та діяльності національно-культурних товариств, налагодження ділового співробітництва з іноземними дипломатичними представництвами, відомості щодо виконання програми «Закордонне українство», звіти територіальних органів міграційної служби щодо їх діяльності тощо. В процесі інституційного становлення Державної міграційної служби України, її один із попередників, зокрема, Державний департамент у справах релігій, який діяв у складі Міністерства юстиції України,

опікувався питаннями державно-церковних відносин в Україні, документи щодо яких також представлені у фонді.

Вказаний фонд дає чітке хронологічне розуміння становлення та розбудови Державної міграційної служби України, враховуючи численні реорганізаційні заходи, відомче підпорядкування та напрямки діяльності органу державної влади.

Не менш цінним для опрацювання в рамках дослідження нашої теми є Українсько-німецький фонд при Державному комітеті у справах національностей та міграції, м. Київ (1992-1997) (Ф. 5230), який було утворено Указом Президента України від 23.01.1992 «Про утворення Українсько-німецького фонду» за пропозицією Комітету у справах національностей при Кабінеті Міністрів України і Товариства німців України «Відродження» («Відергебурт») [4, арк. 1]. Фонд було створено для організації та фінансування заходів по поверненню депортованих німців у місця їх історичного проживання на території України, а також сприяння соціальному, економічному та культурному розвитку областей України, в які вони повертаються. Органом управління Фонду було Правління Українсько-німецького фонду, до складу якого призначалось два представники від Комітету у справах національностей при Кабінеті Міністрів України.

У фонді Міністерства культури та туризму України, м. Київ (1953 – 2007) (Ф. 5116), штатним розписом якого було передбачено діяльність управління закордонних зв'язків, відділу культурних обмінів та виїздів за кордон, містяться документи стосовно культурного співробітництва з іншими країнами, до якого були залучені працівники міграційної служби в якості безпосередніх учасників [5, арк. 1].

Варто відзначити важливість фонду Національного інституту стратегічних досліджень, підпорядкований Президентові України, м. Київ (1991-2015) (Ф. 5327), документи якого містять результати дослідження проблемних питань економічного, демографічного, соціального, гуманітарного розвитку та загальних проблем національної безпеки України, зокрема, аналітичні документи (пропозиції, рекомендації) для органів державної влади щодо прийняття конкретних соціально-політичних рішень. Фонд також містить документи щодо прийому представників зарубіжних країн українською стороною [6, арк. 1].

Історичний досвід управління міграційними процесами неминуче має бути затребуваний державою у формуванні міграційної політики в майбутньому. Управлінські рішення керівниками міграційних органів, які приймаються, є основним інструментом регулювання міграційних процесів.

Аналіз фондів ЦДАВО України дає можливість зробити висновки про їх репрезентативність і достатність для дослідження та розкриття досліджуваної теми. Двадцятирічний еволюційний період становлення Державної міграційної служби України та головний його підсумок, її утворення та функціонування, у сучасному вигляді у 2011 р. стало вірним державницьким рішенням та потребує подальших наукових розвідок і досліджень.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Звіт про результати відрядження делегації України на 8-му Конференцію Європейських міністрів, відповідальних за соціальну безпеку, на тему: «Включення трудової міграції до системи соціальної безпеки європейських країн», яка відбулась 22-23 травня 2002 р. у м. Братислава, Словачька республіка. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 2. Оп. 21. Спр. 270. Арк. 48.
2. Частина до виступу Генерального прокурора України на засіданні Ради нацбезпеки і оборони, підготовлену відділом нагляду за додержанням законів щодо міграції, міжнародних та міжконфесійних відносин. ЦДАВО України. Ф. 288. Оп. 13. Спр. 4235. Арк. 6.
3. Наказ про призначення Голови Комітету у справах національностей при Кабінеті Міністрів УРСР Ю. О. Олененка від 09.07.1991 № 1-к. ЦДАВО України. Ф. 5252. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 1.
4. Наказ Генерального директора Фонду з основної діяльності № 2. ЦДАВО України. Ф. 5230. Оп. 1. Спр. 1. Арк. 1.
5. Аналітичні довідки про культурне співробітництво з іншими країнами за 1994 р. ЦДАВО України. Ф. 5116. Оп. 19. Спр. 3293. Арк. 44.
6. Звіти про відрядження за кордон працівників Інституту за 1993-1995 рр. ЦДАВО України. Ф. 5327. Оп. 1. Спр. 22. Арк. 1.

Олексій Бакалець

ЗНАХІДКИ РИМСЬКИХ МОНЕТ І ПЛАСТИКИ НА ПОСЕЛЕННЯХ ЧЕРНЯХІВСЬКОЇ КУЛЬТУРИ НА ТЕРЕНАХ БАРСЬКОГО КРАЮ У 2020 - 2024 РОКАХ

Анотація. Автор розвідки робить спробу проаналізувати нові знахідки монетно-речових скарбів часу черняхівської культури III-IV ст., виявлених у 2020-2024 рр. на теренах Барського краю, розкрити значення римської монети у розвитку товарно-грошових відносин на нашій території у досліджуваний період.

Ключові слова: Римська імперія, черняхівська культура, грошовий обіг, денарій, ауреус, дупондій, пластика.

Oleksii Bakalets

FINDINGS OF ROMAN COINS AND ARTEFACTS IN CHERNYAKHIV CULTURE SETTLEMENTS IN THE BARSK REGION IN 2020 – 2024 RR.

Abstract. The author of the study attempts to analyze new discoveries of coin and artefact hoards from the Chernyakhiv culture of the 3rd-4th centuries, unearthed in 2021-2024 in the Barsk region. The study aims to uncover the significance of Roman coins in the development of commodity-money relations in our territory during the researched period.